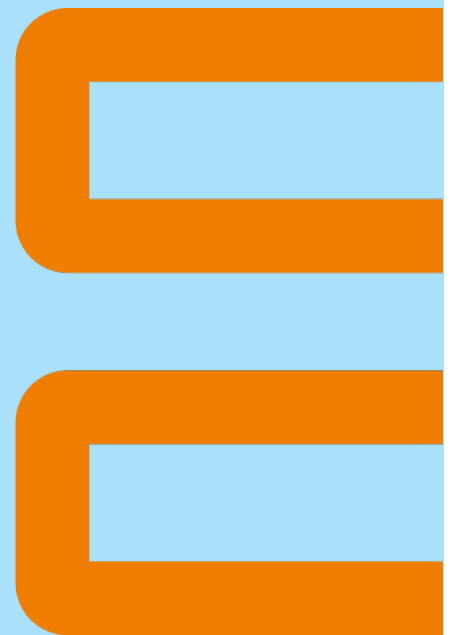

Biblioteksplan 2025-2026

Kultur- och fritidsnämnden

HebyFS 2025:22

Infördes i författningssamlingen den 25 juni 2025*.

Kommunfullmäktige beslutade den 18 juni 2025 om följande plan.

Denna plan träder i kraft den 17 juli 2025

Dick Pettersson
Ordförande i Kommunfullmäktige

Emma Burstedt
Kommundirektör

*Kf § 56/2025. Beslutet ersätter Biblioteksplan vt. 2025, bibliotek Heby kommun

Innehåll

Inledning 3

Bakgrund 4

Varför en biblioteksplan?	4
Heby kommuns biblioteksplan	4
Till grund för vår biblioteksplan	4
Uppföljning och utvärdering	4
Kort om Heby kommun	5

Biblioteksverksamhetens organisation i Heby kommun 6

Folkbiblioteket	6
Skolbiblioteket	6

Hur vi arbetar på folkbiblioteket 7

Vi är en lagstyrd verksamhet	7
Politiska inriktningar och målsättningar	7
Tre fokusområden	7
Tillgänglighet	7
Demokratiuppdrag	9
Språkutveckling och läsfrämjande	10

Hur vi arbetar på skolbiblioteket 12

Vi är en lagstadgad verksamhet	12
Skolbibliotekets uppdrag och arbete	12
Förutsättningar för uppdraget	13
Utmaningar	14
Uppföljning	14

Inledning

Sedan ett antal år tillbaka är det lag på att Sveriges kommuner ska ha politiskt antagna biblioteksplaner som omfattar all biblioteksverksamhet i kommunen. (Bibliotekslag 2013:801) I Heby kommun finns folk- och skolbiblioteksverksamhet vars mål och fokusområden beskrivs i den här biblioteksplanen.

I Heby kommun är det kultur- och fritidsnämnden som ansvarar för biblioteksverksamheten och nämnden är därför ansvarig att följa upp och utvärdera Biblioteksplan för Heby kommun 2025-2026. Bibliotekets ledning och personal ska också kontinuerligt följa upp och utvärdera hur arbetet som står beskrivet i biblioteksplanen fungerar och efterlevs i praktiken.

Folkbiblioteksverksamheten arbetar utifrån tre fokusområden, vilka samtliga är kopplade till verksamhetens lagstadgade uppdrag och även de målgrupper som pekas ut som särskilt prioriterade i bibliotekslagen.

Områdena är:

- Tillgänglighet
- Demokratiuppdrag
- Språkutveckling och läsfrämjande

Skolbiblioteket är en lagstadgad verksamhet som regleras i huvudsak av skollagen, men också av bibliotekslagen. Skolbibliotekets uppdrag är att vara ett stöd för skolorna så som det uttrycks i läroplaner och andra styrdokument. I läroplanen beskrivs rektors särskilda ansvar för att "skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens". I Heby kommun arbetar skolbiblioteket i huvudsak med läsfrämjande insatser för att stärka den språkliga förmågan, men också med insatser för att stärka den digitala kompetensen. Arbetet sker i nära samarbete med skolorna i Heby kommun.

Bakgrund

Varför en biblioteksplan?

I Sverige är det lag på att varje kommun ska ha folkbibliotek och alla skolor ska ha skolbibliotek. Vidare ska det finnas en aktuell biblioteksplan för dessa verksamheter. Lagstiftarnas syfte med biblioteksplaner är flera, men en av de viktigaste aspekterna är att biblioteksplaner skapar goda förutsättningar för medborgarna att påverka de beslut som huvudmannen fattar när det gäller biblioteksverksamhetens riktning.

Heby kommuns biblioteksplan

I Heby kommun tar vi fasta på att biblioteksplanen ska ge våra medborgare möjlighet att få insyn i vår verksamhet. Vi vill därför att vår biblioteksplan ska vara begriplig och lättillgänglig för alla som är intresserade av att läsa den. Vi vill på ett tydligt och konkret sätt visa hur vi arbetar och vilka utmaningar vi ser. Vi vill också påvisa bredden av bibliotekets uppdrag och därmed belysa behovet av ekonomiska resurser. Biblioteksplanen gör inte anspråk på att beskriva allt vi gör i vårt dagliga arbete och inom våra fokusområden, utan är en plan för våra prioriteringar de närmaste åren.

Vår biblioteksplan ska också vara ett verktyg i vårt dagliga arbete. Den här biblioteksplanen ersätter Biblioteksplan för Heby kommun 2021-2023 och omfattar folk- och skolbiblioteksverksamheten i Heby kommun.

Till grund för vår biblioteksplan

Till grund för Heby kommuns biblioteksplan ligger bibliotekslagen (2013:801), skollagen (2010:800), Läroplan för grundskolan samt förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), barnkonventionen (2018:1197), Biblioteksplan Region Uppsala 2025-2028. Biblioteksplanen lutar sig också mot Heby kommuns kvalitetspolicy (Heby FS 2014:28) och inriktning och övergripande vision för Heby kommun.

Uppföljning och utvärdering

Regeringen har gett Kungliga biblioteket (KB) i uppdrag att i samarbete med regional biblioteksverksamhet och kommuner följa upp hur biblioteksplaner utformas och hur de används. I Heby kommun är det kultur- och fritidsnämnden som ansvarar för biblioteksverksamheten och nämnden är därför ansvarig att följa upp och utvärdera Biblioteksplan för Heby kommun 2025-2026 för att på så sätt vara behjälplig i KBs arbete. Bibliotekets ledning och personal ska också kontinuerligt följa upp och utvärdera hur arbetet som står beskrivet i biblioteksplanen fungerar och efterlevs i praktiken.

Kort om Heby kommun

I Heby kommun bor cirka 14 000 invånare. Det är en småskalig kommun med bra läge i en expanderande region där många av invånarna pendlar till sina arbeten. Traditionellt har näringslivet varit inriktat mot jord- och skogsbruk, tegel, läder, hantverk och mekanisk industri. I dag har e-handel blivit en viktig del av kommunens näringsliv. Speciellt för Heby kommun är att det finns väldigt många småföretagare och ett aktivt föreningsliv.

Heby kommun har en levande landsbygd, där merparten av invånarna bor i någon av kommunens många tätorter. Heby kommun är en inflyttningskommun då många barnfamiljer väljer att bosätta sig här. Trots inflyttningen av yngre personer är andelen äldre i kommunen stor då många lever längre. I och med migrationen får vi influenser från många olika kulturer och runt om i kommunen pratas idag många olika språk. Kommunen har ett stort kyrkligt och frikyrkligt engagemang som fortfarande lever kvar. Utbildningsnivån är generellt sett låg, men allt fler utbildar sig vid universitet och högskolor.

Biblioteksverksamhetens organisation i Heby kommun

Biblioteksverksamheten i Heby kommun är uppdelad på folkbibliotek och skolbibliotek. Folkbiblioteket finansieras av kultur- och fritidsnämnden medan skolbiblioteksverksamheten delvis finansieras av utbildningsnämnden. I det följande beskrivs verksamheternas organisation närmare var för sig.

Folkbiblioteket

I Heby kommun finns tre bibliotek som tillsammans bildar Bibliotek Heby kommun. Biblioteken finns i Heby, Östervåla och Tärnsjö, och de delar mediebestånd, katalog, personal och datorsystem. På Heby bibliotek finns en avdelning som har meröppet 09-21 alla dagar i veckan.

Skolbiblioteket

Den 1 juli 2011 flyttades bestämmelsen om skolbibliotek från bibliotekslagen till skollagen och därmed skärptes skolans ansvar för skolbiblioteksverksamheten. Den 1 juli 2025 förtydligades skolbibliotekens uppdrag ytterligare. I kommunen finns en skolbiblioteksavdelning och åtta fysiska skolbibliotek. Alla de kommunala skolorna har ett skolbibliotek på den egna enheten. Inom kommunens skolbiblioteksverksamhet arbetar en fackutbildad skolbibliotekarie på heltid och en halvtid skolbiblioteksassistent. De arbetar mot alla de åtta skolorna. Det är inte möjligt för skolbibliotekspersonalen att ensam bemanna alla skolbibliotek, därför ligger det övergripande ansvaret för skolbibliotekens öppethållande och skötsel hos skolorna själva.

Hur vi arbetar på folkbiblioteket

Vi är en lagstyrd verksamhet

Heby kommuns folkbibliotek är en del av det "allmänna biblioteksväsendet" och är därmed lagstyrda verksamheter som omfattas av bibliotekslagen (2013:801). Det innebär att vi ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att förmedla kunskap och bidra till fri åsiktsbildning. Vi ska arbeta för att stärka litteraturens ställning och skapa intresse för bildning, utbildning och övrig kulturell verksamhet. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla och folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Våra medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet, och vi ska arbeta för ökad kunskap om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning och delaktighet. Vi ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning och åt personer med annat modersmål än svenska samt åt de nationella minoriteterna. Folkbiblioteken ska också ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning

Politiska inriktningar och målsättningar

Kommunfullmäktige beslutar om vilka inriktningar som är aktuella under en period. För perioden 2024-2027 har kommunfullmäktige antagit sju mål, varav kultur- och fritidsnämnden valt att prioritera ett av dessa. Det prioriterade målet för 2025 är att Heby kommun ska verka för en god folkhälsa. Inom detta ingår exempelvis att "Heby kommun ska ha ett för alla rikt, tillgängligt och varierat kultur- och fritidsliv för att bidra till en god hälsa."

Tre fokusområden

Bibliotek Heby kommun arbetar utifrån tre fokusområden som samtliga utgör en viktig del i att uppfylla vårt uppdrag som står uttryckt i bibliotekslagen. Områdena är tillgänglighet, demokratiuppdrag och läsfrämjande.

Tillgänglighet

Biblioteksverksamheten ska vara tillgänglig för alla. Vissa personer kan ha svårare än andra att ta del av denna verksamhet och därför måste vi arbeta särskilt med att överbrygga dessa svårigheter. Detta understryks i bibliotekslagen där personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska, personer som tillhör de nationella minoriteterna samt barn och unga lyfts fram som grupper som biblioteken behöver ägna särskild uppmärksamhet. I Heby kommun är även äldre personer en prioriterad grupp. På folkbiblioteken behöver vi därför anpassa vår kommunikation, vår skyltning, våra lokaler, vår programverksamhet

och vårt utbud av medier till dessa grupper. Personalen behöver ha kunskaper om hur man arbetar medvetet med dessa frågor och genom att ha en dialog med bibliotekens besökare och sträva efter att öka deras inflytande kan tillgängligheten förbättras.

En av de grundläggande saker som påverkar hur tillgängliga vi är för våra besökare är våra öppettider. Olika personer har olika behov när det gäller öppettider. På biblioteket i Heby erbjuds därför "meröppet", det vill säga låntagare får en tagg för att ta sig in i biblioteket på egen hand klockan 09.00-21.00 alla veckans dagar. På biblioteket i Tärnsjö kan man få en tagg ta sig in och använda sammanträdesrummet och datorer.

En utmaning inom detta fokusområde är att alla inte känner till vår verksamhet och vad vi kan erbjuda. Det gäller att sträva efter att nå ut till nya målgrupper och göra vår verksamhet relevant och användbar för så många som möjligt.

Åtaganden Tillgänglighet

- Biblioteken ska ta hänsyn till riktlinjer för universell utformning - något som kommer till nytta för alla våra besökare.
- Biblioteken ska ha tydlig och anpassad skyltning.
- Biblioteken ska anpassa sin kommunikation för att ta hänsyn till de prioriterade målgrupperna.
- Biblioteken ska sträva efter ökat inflytande från de prioriterade målgrupperna.
- Biblioteken ska sträva efter att nå ut till grupper som idag inte besöker biblioteket.
- Biblioteken ska arbeta aktivt med att tillgängliggöra ett brett utbud av anpassade medier. Genom hjälpmedel som till exempel Legimus, som MTM (Myndigheten för tillgängliga medel) ansvarar för, möjliggör biblioteket att alla kan ta del av litteratur och texter.
- Personalen måste hållas uppdaterad om nya riktlinjer och om hur man arbetar med tillgänglighet.

Demokratiuppdrag

Enligt bibliotekslagen ska biblioteken verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska vara tillgängliga för alla.

Demokratiuppdraget handlar om att underlätta för medborgarna att hitta och tillgodogöra sig den information och kunskap de behöver för att kunna utöva sina demokratiska rätt- och skyldigheter. Det demokratiska samhällets utveckling möter idag utmaningar som ökad ekonomisk ojämlikhet och spridning av missvisande information. Digitaliseringen skapar klyftor mellan de som har tillgång till informationstekniken och/eller kunskap om denna, och de som inte har det. Medie- och informationskunnighet handlar om att kunna hitta, sovra och värdera information. Denna kunskap är av stor betydelse för att kunna ta del av information, ta ställning i olika frågor och göra sin röst hörd.

Bibliotek och parker är bland de sista offentliga rum vi har som är kravlöst öppna för alla (Försök att förstå, 2012). Genom programverksamhet och tillgänglighet skapar vi en plats för samtal och åsiktsutbyte. En grogrund för en sund demokrati. Ökat behov för krisberedskap gör att bibliotekens roll som trygg mötesplats och informationsförmedlare blir allt viktigare.

Åtaganden Demokratiuppdrag

- Biblioteken ska ge tillgång till datorer, internet och utskriftsmöjligheter.
- Biblioteken ska ge vägledning i medie- och informationskunnighet och i hur digitala resurser används.
- Biblioteken ska ha uppdaterade böcker och andra medier av god kvalitet som behandlar ett brett utbud av olika ämnen.
- Biblioteken ska vara en mötesplats där alla är välkomna och kan finna sig till rätta.
- Biblioteken ska anpassa sin verksamhet till äldre, personer med funktionsnedsättningar och personer som har annat modersmål än svenska. Dessa är grupper som riskerar att drabbas hårt av de digitala klyftorna.

Språkutveckling och läsfrämjande

Bibliotek Heby kommun arbetar för att säkra tillgång till litteratur och främja läsning hos alla åldrar. Biblioteket ska fortsätta sänka trösklarna till litteratur och berättelser samt arbeta med olika läsbegrepp. Biblioteket begränsar inte låntagarna till den traditionella läsningen av fysiska böcker utan visar att det finns många sätt att läsa på. Den lustfyllda läsningen är central. Programverksamhet där vi fördjupar oss inom olika ämnen och stärker relationen med våra låntagare är en viktig del av detta arbete.

Särskild uppmärksamhet ska ägnas barn och unga för att som bibliotekslagen beskriver det "främja deras språkutveckling och stimulera till läsning". Biblioteket ska stötta och inspirera ungdomars läsning och olika typer av läsning uppmuntras. Vidare ska biblioteket prioritera personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska. I Heby är även äldre en prioriterad målgrupp.

För första gången på flera år ser vi positiva trender i barn och ungdomars läsning. (Ungar och medier 2023, Statens medieråd). Mellan år 2020 och 2022 ökade ungas (9-18 år) dagliga läsning. Detta är den första ökning sedan Statens medieråd inkluderade frågan år 2012. Varför trenden förändrats vet vi inte. Det kan bero på ett ökat litteraturintresse i sociala medier eller det arbete som dagligen utförs av pedagoger och bibliotekspersonal runt om i landet. I vilket fall behöver vi utnyttja det momentum som finns.

Alla människor har rätt att läsa på sitt eget språk och sina egna villkor. För individen finns flera fördelar med att stärka sin flerspråkighet. Till exempel stärks den egna identiteten och fler möjligheter ges i arbetslivet.

Biblioteket har ett viktigt arbete framför sig med att nå ut till de prioriterade grupperna. Biblioteket möjliggör att alla kan läsa på sina villkor genom att informera om och tillgängliggöra de verktyg och det medieutbud som finns.

Åtaganden Språkutveckling och läsfrämjande

- Biblioteken ska tillgängliggöra litteratur i olika former i största möjliga utsträckning.
- Biblioteken ska erbjuda litteratur och medier som är anpassade för personer med funktionsnedsättningar, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.
- Biblioteken ska arbeta med ett brett utbud av litteratur och medier där barn och unga prioriteras.
- Biblioteken ska inspirera till lustfylld läsning genom programverksamhet riktad till olika målgrupper.
- Biblioteken ska inspirera till lustfylld läsning genom biblioteksrummets utformning.

Hur vi arbetar på skolbiblioteket

Vi är en lagstadgad verksamhet

Skolbiblioteksverksamheten regleras i huvudsak av skollagen (2010:800) där det står uttryckt att elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (§ 36). Den 1 juli 2025 förtydligades ändamålen med skolbibliotek ytterligare. Elever ska som huvudregel ha tillgång till skolbibliotek på den egna enheten. Skolbiblioteket ska vara en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen. Skolbiblioteket ska främja elevers läsande och medie- och informationskunnighet. Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen uppnås.

Skolbiblioteksverksamheten omfattas också av vad som i bibliotekslagen beskrivs som det "allmänna biblioteksväsendet". Gemensamt med folkbiblioteken har skolbiblioteksverksamheten i uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar, personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål och nationella minoriteter. Målgruppen är dock avgränsad till den enskilda skolans elever och personal. Skolbiblioteket ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Skolbiblioteket ska också främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Skolbibliotekets uppdrag är att vara ett stöd för skolorna så som det uttrycks i läroplaner och andra styrdokument. I Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22 § 2.8) beskrivs rektors särskilda ansvar för att "skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens".

Skolbibliotekets uppdrag och arbete

Skolbiblioteksverksamheten är indelad två huvudområden

- att främja elevers läsande
- att främja medie- och informationskunnighet.

Därutöver ska skolbiblioteket också arbeta för att främja demokrati exempelvis genom att verka för kunskapsförmedling och bidra till åsiktsfrihet. Skolbibliotek ska också främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Skolbiblioteket ska utifrån dessa områden verka som en pedagogisk resurs för kommunens skolor.

Tidigare år har fokus för skolbiblioteket i Heby kommun i huvudsak legat på att utveckla elevernas läsförmåga genom läsförbättrande insatser då det är vad som i första hand efterfrågas av skolorna. Exempelvis arbetar skolbiblioteket genom att erbjuda information och tillgång till litteratur, genom stöd för elever som behöver det för sin läsning och genom att arbeta tillsammans med skolorna i olika läsprojekt. Detta arbete fortsätter kommande år. I samarbete med skolorna ska arbete också ske för att stärka elevernas medie- och informationskunnighet med utgångspunkt i de behov som skolorna ser att eleverna har. Inom detta område ingår exempelvis källkritik, informationssökning och nätetikett.

Genom statsbidraget för Skapande skola verkar skolbiblioteket och skolorna gemensamt för att konst och kultur integreras i förskolan och grundskolan på lång sikt. Det bidrar till att barn får större möjligheter till eget skapande genom professionell kultur. Skolbiblioteket leder arbetet med Skapande skola bland annat genom träffar för medarbetare i skolorna och genom att samordna konst- och kulturprojekt.

Förutsättningar för uppdraget

Alla de kommunala skolorna har ett skolbibliotek på den egna enheten. Biblioteken har, i de flesta fall, utrustning för digitala lån. Skolbiblioteken innehåller ett allsidigt utbud av både skön- och facklitteratur som är anpassat efter skolans elever och lärare. Eleverna har tillgång till såväl analoga som digitala medier. Skolbibliotekarien sköter inköp och gallring av medierna och på så vis hålls beståndet uppdaterat och aktuellt. Elever och lärare har möjlighet att komma med önskemål om inköp.

I kommunen finns också en skolbiblioteksavdelning som har ett bestånd av klassuppsättningar och facklitteratur för lärare som kan lånas av all skolpersonal.

Skol- och folkbiblioteket har ett nära samarbete och det finns möjlighet för elever och lärare att få låna böcker även från folkbiblioteket vilket ger dem tillgång till ett större mediebestånd än det som finns på de enskilda skolorna. Till exempel samarbetar biblioteken om böcker på andra språk vilket gör det möjligt att erbjuda ett större utbud än om varje skola skulle köpa in sina egna mångspråksböcker.

Inom kommunens skolbiblioteksverksamhet arbetar:

en heltid fackutbildad skolbibliotekarie

en halvtid skolbiblioteksassistent.

Utmaningar

Vi lever i ett digitalt informations- och kommunikationssamhälle där utvecklingen går snabbt. Färdighet och förmåga att kritiskt kunna granska det ständiga flödet av information är viktigt, liksom att kunna behärska aktuell informationsteknik och digitala tjänster. För skolbiblioteket idag finns utmaningar när det gäller att hinna med arbetet med medie- och informationskunskap. För att detta ska vara möjligt framöver krävs ett utökat samarbete med skolorna (utöver det samarbete som idag finns kring att främja läsförmåga), samt en utökning av nuvarande personalstyrka på skolbiblioteket.

Uppföljning

Skolbibliotekets arbete ska utvärderas kontinuerligt och följas upp löpande. Tidigare år har skolbibliotekets verksamhet främst följts upp av kultur- och fritidsnämnden. Framöver kommer även Utbildningsnämnden att följa upp verksamheten, bland annat inom ramen för sitt systematiska kvalitetsarbete. Heby kommun följer också upp skolbibliotekets verksamhet inom ramen för sitt mål- och budgetarbete.